

SYMPOZJUM ALERGII NA POKARMY

– postępowanie i wytyczne 2012

SPOTKANIE SEKCJI ALERGII NA POKARMY
POLSKIEGO TOWARZYSTWA ALERGOLOGICZNEGO

BYDGOSZCZ 3 LUTEGO 2012

Relacja z Sympozjum alergii pokarmowej w Bydgoszczy

W dniu 3 lutego 2012 roku odbyło się pierwsze w Polsce „Sympozjum Alergii na Pokarmy – postępowanie i wytyczne 2012”, w ramach rozpoczynającego się cyklu spotkań Alergologia Bydgosiensis, i zostało entuzjastycznie przyjęte przez środowisko lekarskie z całej Polski, co mile zaskoczyło i przerosło oczekiwania Przewodniczącego Sympozjum Prof. zw. dr hab. med. Zbigniewa Bartuzi. Planowane jako pierwsze z corocznych spotkań w gronie lekarzy-naukowców zajmujących się tą problematyką członków Sekcji Alergii na Pokarmy, Polskiego Towarzystwa Alergologicznego, stało się również bardzo interesujące dla wielu lekarzy praktyków, co zapewne jest spowodowane wyraźnie narastającą częstością alergii pokarmowych wśród dzieci, jak i dorosłych, i problemami diagnostyczno-terapeutycznymi z tym związanymi. Krótco po otwarciu listy rejestracyjnej okazało się, że na to planowane na 160 uczestników sympozjum zarejestrowało ponad drugie tyle chętnych, których niestety pomimo szczerych chęci organizatorów nie można było przyjąć.

Program szczegółowy

13.50. Otwarcie Sympozjum

14.00. Alergia na pokarmy u dzieci

*Przewodniczenie: Prof. dr hab. n. med. Mieczysława Czerwionka-Szaflarska,
Prof. dr hab. n. med. Ryszard Kurzawa*

1. Polskie stanowisko w sprawie alergii pokarmowej u dzieci i młodzieży

Prof. dr hab. n. med. Maciej Kaczmarski, Dr n. med. Jolanta Wasilewska

2. Udział odporności naturalnej w rozwoju alergii pokarmowej u małych dzieci

Prof. dr hab. n. med. Barbara Kamer, Dr n. med. Karolina Kulig

3. Alergia na białka pszenicy u dzieci

Prof. dr hab. n. med. Grażyna Czaja-Bulsa

4. Prewencja alergii pokarmowej - zastosowanie preparatu mlekozastępczego Babilon HA

Katarzyna Machalska

5. Dyskusja

**15.30. Gorący temat – Pro i Contra – Żywność genetycznie modyfikowana.
Czy to jest problem społeczny i lekarski?**

Przewodniczenie: Prof. dr hab. n. med. Andrzej M. Fal

*Prof. dr hab. n. med. Zbigniew Bartuzi - pro, Prof. dr hab. n. med. Krzysztof Buczyński -
contra*

15.50. Przerwa kawowa

16.00. Nowe aspekty patogenetyczne alergii pokarmowej

*Przewodniczenie: Prof. dr hab. n. med. Barbara Rogala,
Prof. dr hab. n. med. Zenon Siergiejko*

1. Rola limfocytów regulatorowych w patogenezie alergii pokarmowej
Dr n. med. Magdalena Żbikowska-Götz
2. Mutacje genowe a alergologia na pokarmy
Dr n. med. Krzysztof Pałgan
3. Dyskusja

16.40. Prewencja i postępowanie w alergii pokarmowej

Przewodniczenie: Prof. dr hab. n. med. Bernard Panaszek

1. Ele Care w leczeniu alergii na białka mleka krowiego – doświadczenia własne
*Prof. dr hab. n. med. Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Dr n. med. Ewa Łoś-
Rycharska, Dr n. med. Aurelia Sielużycka*
2. Postacie kliniczne anafilaksji pokarmowej
Prof. dr hab. n. med. Barbara Rogala, Dr n. med. Barbara Rymarczyk
3. Leczenie anafilaksji popokarmowej i wstrząsu anafilaktycznego
Prof. dr hab. n. med. Jerzy Kruszewski
4. Alergeny ukryte - sytuacja prawna w Polsce i na świecie dotycząca informacji o
składzie alergenowym na etykietach
Dr n. med. Ewa Gawrońska-Ukleja
5. Dyskusja

18.00. Przerwa kawowa

**18.10. Gorący temat – Pro i Contra – Immunoterapia w alergii pokarmowej.
Czy jesteśmy bliżej leków na alergię pokarmową?**

Przewodniczenie: Prof. dr hab. n. med. Bolesław Samoliński

Dr n. med. Teresa Małaczyńska - pro, Dr n. med. Jacek Gocki - contra

18.30. Postępy w diagnostyce

Przewodniczenie: Prof. dr hab. n. med. Jerzy Kruszewski

1. Konsensus AAAAI dotyczący diagnostyki

Prof. dr hab. n. med. Zbigniew Bartuzi

2. Ocena przydatności podwójnie ślepej próby kontrolowanej placebo w ocenie tolerancji na białka mleka krowiego u dzieci

Prof. dr hab. n. med. Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Dr n. med. Kinga Kupczyk

3. Komponenty alergenów i reakcje krzyżowe

Prof. dr hab. n. med. Zbigniew Bartuzi

4. Dyskusja

19.30. Zakończenie Sympozjum

Organizatorem Sympozjum był Prof. Zbigniew Bartuzi, Kierownik Katedry i Kliniki Alergologii, Immunologii Klinicznej i Chorób Wewnętrznych, Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 w Bydgoszczy, Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy, Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu. To spotkanie członków Sekcji Alergii na Pokarmy, Polskiego Towarzystwa Alergologicznego odbyło się w salach konferencyjnych Hotelu Holiday Inn w Bydgoszczy, a patronem medialnym było czasopismo Lekarz.

Alergia pokarmowa, jak wskazują najnowsze badania epidemiologiczne publikowane w wiodących czasopismach alergologicznych: *Journal Allergy and Clinical Immunology* i *Allergy* występuje w ogólnej populacji z częstością od 3-6%, a w niektórych regionach osiąga nawet 10%. Co ważniejsze obserwuje się rosnącą częstość jej występowania. W Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii częstość alergii na orzeszki ziemne wśród dzieci podwoiła się w ostatniej dekadzie, a w przypadku innych alergenów odnotowano 18% wzrost jej występowania. Wśród przyczyn upatruje się nie tylko wpływ czynników środowiskowych, ale także skład diety matki i dziecka, otyłość, czas wprowadzania do diety dzieci poszczególnych składników i modyfikacje genetyczne żywności, co z jednej strony pozwala na eliminację uczulających białek, ale z drugiej strony prowadzi także do wprowadzania białek alergizujących pochodzących z innych roślin. Trzeba zdawać sobie sprawę z faktu, że nie wszystkie nieprawidłowe objawy występujące po spożyciu pokarmów są alergiami pokarmowymi. Alergię pokarmową definiujemy jako nadwrażliwość rozwijającą się przy udziale mechanizmów immunologicznych. Można powiedzieć, że alergia pokarmowa jest raczej stanem patofizjologicznym niż chorobą, gdyż kliniczne może manifestować się praktycznie wszystkimi znanymi chorobami alergicznymi od astmy począwszy, przez wyprysk atopowy, pokrzywkę, na nieżycie nosa i zespole anafilaksji jamy ustnej skończywszy. Właśnie reakcje anafilaktyczne i wstrząsy anafilaktyczne są kolejnym faktem potwierdzającym wagę

problemu alergii pokarmowych, gdyż są one częste, spowodowane niewielkimi ilościami spożytego pokarmu, często ukrytego jako przypadkowe zanieczyszczenie powstałe w procesie technologicznym obróbki żywności i niejednokrotnie prowadzą do zgonu. Zgony z powodu wstrząsu w przebiegu alergii pokarmowej są najczęstszą przyczyną zgonów z przyczyn alergicznych. Mnogość manifestacji klinicznych i burzliwy przebieg reakcji alergicznych nastrocza lekarzom praktykom wielu problemów. Wiedzą o tym doskonale koleżanki i koledzy pediatrzy stykający się z rosnącym problemem nadwrażliwości na białka mleka krowiego u dzieci, dla których mleko krowie w pierwszych miesiącach i latach życia jest podstawowym produktem żywnościowym, którego wiele dzieci nie toleruje. Alergia pokarmowa na mleko krowie jest pierwszą alergią w życiu człowieka, manifestującą się nie tylko objawami ze strony układu pokarmowego, ale także atopowym zapaleniem skóry. Problem czym zastąpić ten cenny produkt żywnościowy, jak diagnozować i leczyć tych pacjentów jest znaczący. Diagnostyka alergii pokarmowych jest procesem skomplikowanym i żmudnym, wymagającym dużej wiedzy i zaangażowania ze strony lekarza, oraz wymaga wykonania często czasochłonnych i skomplikowanych prób prowokacyjnych. Diagnostyka alergii pokarmowych także u dorosłych nie jest prosta. Wymaga uważnego zróżnicowania alergii współistniejących od reakcji krzyżowych pomiędzy pokarmami, ale także alergenami inhalacyjnymi jak na przykład pyłek brzozy, a alergenami pokarmowymi jak przykładowo jabłko. Jeśli do tego dodać fakt częstych nietypowych reakcji na przykład ze strony przewodu pokarmowego, czy innych układów, oraz fakt istnienia od kilku do kilkunastu alergenów w jednym produkcie żywnościowym, które mają różne właściwości fizykochemiczne i mogą być odpowiedzialne na różną kliniczną manifestację, to diagnostyka alergii pokarmowej staje się naprawdę złożona. Również dużym problemem co skomplikowana diagnostyka, wieloraka manifestacja kliniczna, gwałtowność reakcji i narastająca częstość alergii pokarmowych jest jej leczenie. Oczywiście eliminacja uczulającego pokarmu (jeśli go znajdziemy) jest podstawowym postępowaniem terapeutycznym. Natomiast nie wiele jest leków dedykowanych do skutecznego leczenia alergii pokarmowych, a jeszcze mniej ma to zapisane w Charakterystyce Produktu Leczniczego. Ma to ogromne znaczenie dla lekarzy w Polsce, w nowej sytuacji prawnej w medycynie, gdyż użycie takich leków jest ich zastosowaniem pozarejestacyjnym i ma cechy eksperymentu medycznego, a za takie leczenie urzędnicy NFZ nie są skłonni płacić. Istnieje więc potrzeba stworzenia nowej metody terapeutycznej dla skutecznego leczenia alergii pokarmowych. Nadzieję taką daje immunoterapia alergenowoswoista, która aktualnie w fazie badań eksperymentalnych pozwala w wielu przypadkach wywołać tolerancję niewielkich dawek uczulającego alergenu, co może uchronić pacjenta przed reakcjami anafilaktycznymi po przypadkowym spożyciu alergenu. Celem jednak jest stworzenie takiego leku, który wywoływałby trwałą tolerancję uczulających alergenów.

Ogromne zaciekawienie środowiska lekarskiego zagadnieniami prezentowanymi w czasie Sympozjum, świadczy niewątpliwie o ważności narastającego problemu alergii pokarmowych w naszym społeczeństwie, dotychczas marginalizowanego na spotkaniach naukowych. Problem ten dostrzegli lekarze praktycy, na co dzień spotykający się z pacjentami chorującymi na alergię pokarmową. Wyraźna luka dotycząca informacji i wytycznych dotyczących rozpoznawania, diagnostyki oraz metod terapeutycznych tych chorób wyraźnie utrudniała im pracę z tymi pacjentami i spowodowała tak duże zainteresowanie, w co doskonale wpisała się tematyka Sympozjum i stanowiła przystawkiowy strzał w dziesiątkę.

Starannie dobrana przez Profesora Bartuzi tematyka poszczególnych sesji, oraz wysoki merytoryczny poziom wykładów prezentowanych przez ekspertów w tej dziedzinie, poruszających nie tylko zagadnienia czysto naukowo-teoretyczne, ale także praktyczne aspekty alergii na pokarmy, spowodowały, że sala wykładowa była pełna słuchaczy do samego końca Sympozjum. Przedstawiono między innymi niezwykle ważne i oczekiwane stanowisko grupy polskich ekspertów, przygotowane pod przewodnictwem Profesora Macieja Kaczmarek dotycząca alergii pokarmowej u dzieci i młodzieży, które omówiła dr Jolanta Wasilewska, a także wykład dotyczący odporności naturalnej w rozwoju alergii pokarmowej u dzieci przygotowany przez Profesor Barbarę Kamer i dr Karolinę Kulig. Oba wykłady wzbudziły ogromne zainteresowanie wśród uczestników Sympozjum. Z Równie dużym zainteresowaniem spotkał się wykład Profesor Grażyny Czaji-Bulsy dotyczący alergii na białka pszenicy, oraz możliwości prewencji alergii pokarmowej przedstawione przez Katarzynę Machalską. Argumenty za i przeciw żywności modyfikowanej i jej wpływu na rozwój alergii pokarmowych przedstawili w niezwykle ekspresyjnej sesji Profesor Zbigniew Bartuzi i Profesor Krzysztof Buczyńko. Po przerwie doktor Magdalena Żbikowska-Gotz i dr Krzysztof Pałgan omówili rolę limfocytów regulatorowych i aspekty genetyczne alergii na pokarmy, a także własnymi doświadczeniami w leczeniu alergii na białka mleka krowiego podzieliła się Profesor Mieczysława Czerwionka-Szaflarska. Konsultant krajowy w dziedzinie alergologii Profesor Jerzy Kruszewski przedstawił zasady leczenia anafilaksji, co doskonale uzupełniło wykład Pani Prezydent Polskiego Towarzystwa Alergologicznego Profesor Barbary Rogali dotyczący klinicznych postaci anafilaksji pokarmowych. Sesję zamknął wykład dr Ewy Gawrońskiej poruszający niezwykle ważne kwestie prawne i praktyczne dotyczące alergenów ukrytych, których obecność jako dodatku lub zanieczyszczenia, i przypadkowe spożycie przez nieświadome osoby uczulone może być przyczyną groźnych następstw ze zgonem włącznie. Przedstawiając postępy w diagnostyce alergii pokarmowych, Profesor Zbigniew Bartuzi omówił konsensus Amerykańskiej Akademii Alergii, Astmy i Immunologii Klinicznej, oraz przedstawił nowe możliwości diagnostyczne w oparciu o oznaczanie komponent alergenowych. Z niezwykle żywą reakcją został przyjęty wykład Profesor Mieczysławy Czerwionki-Szaflarskiej dotyczący przydatności podwójnie ślepej próby kontrolowanej placebo w ocenie tolerancji na białka mleka krowiego.

W dyskusji podnoszono fakt nadrozpoznowalności alergii na białka mleka krowiego u dzieci i kłopotami z weryfikowaniem tych rozpoznań przez lekarzy alergologów w nowej sytuacji prawnej po wejściu w życie zasad refundacji mieszanek mlekozastępczych. Sympozjum zamknęła sesja dotycząca immunoterapii w alergii pokarmowej jako nowej metody terapeutycznej. Argumenty za i przeciw przedstawili dr Teresa Małaczyńska i dr Jacek Gocki.

Sympozjum alergii na pokarmy było poprzedzone dwudniowym, cieszącym się dużym zainteresowaniem, i odbywającym się corocznie od kilku lat kursem alergii pokarmowej i nadwrażliwości na leki prowadzonym w Klinice Alergologii, Immunologii Klinicznej i Chorób Wewnętrznych. Prowadzone w czasie jego trwania wykłady, seminaria oraz liczne godziny zajęć praktycznych dotyczących podstaw patogenetycznych, diagnostyki i leczenia alergii pokarmowych oraz nadwrażliwości na leki były doskonałym wstępem dla wielu słuchaczy uczestniczących później w Sympozjum, przedstawiającym aktualne problemy oraz perspektywy rozwoju alergii na pokarmy.

Pozytywny odbiór Sympozjum przez uczestników, oraz gorące dyskusje prowadzone po wykładach potwierdzają pilną potrzebę cyklicznego organizowania Sympozjum dotyczącego alergii pokarmowej w kolejnych latach. Zatem zgodnie z życzeniem uczestników do zobaczenia w przyszłym roku.

Dr n. med. Jacek Gocki

Specjalista alergologii i chorób wewnętrznych

Adiunkt w Katedrze i Klinice Alergologii, Immunologii Klinicznej i Chorób Wewnętrznych

Collegium Medicum im dr L. Rydygiera w Bydgoszczy

Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu